

КЛАСИФІКАЦІЯ (ТИПОЛОГІЯ) РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ДЛЯ РЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Анотація: Розглянуто питання розробки, удосконалення і дослідження формування екологічної мережі Карпатського регіону України як складної багатофункціональної планувально-просторової структури. За результатами аналізу науково-теоретичних розробок структурних моделей об'єктів природно-заповідного фонду пропонується варіант моделі формування «еколого-містобудівного каркасу» з включенням «містобудівних» структурних елементів.

Ключові слова: екологічна мережа, структурна модель, природно-заповідний фонд, еколого-містобудівний каркас, містобудівні структурні елементи.

Постановка проблеми. У науково-теоретичних дослідженнях для визначення сукупностей рекреаційних об'єктів застосовується метод «систематизації», за допомогою якого встановлюється «класифікація» або «типологія» об'єктів дослідження. Класифікація (за І. Фоміним) є інструментарієм для виділення класів тих чи інших об'єктів на основі характеристик їх «кількісних ознак» (площа території, чисельність населення, ресурсна ємність, еволюційні перетворення тощо); типологія (за Ю. Білоконем) характеризує «якісні ознаки» об'єктів і базується на принципово відмінних їх властивостях (функціональна типологія поселень, курортів, зон рекреації та туризму тощо). Зустрічається ще один варіант систематизації – «таксономізація» (або районування). Пошук універсальності при систематизації рекреаційних утворень продовжується.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою систематизації архітектурно-містобудівних об'єктів займалися науковці у різних галузях просторово-територіального планування. Це наукові дослідження О.О. Бейдика, В.Я. Городського, Ю.М. Білоконя, І.О. Фоміна [1,2,3,4], функціональної організації рекреаційних територій – Т.Ф. Панченко, О.Г. Максимова, О.О. Ополовнікової [5,6], визначення рекреаційних планувальних елементів – М. Борушак, М.М. Габреля, В.В. Шулика [7,8,9] та інші.

Виклад основного матеріалу. Автором у процесі дослідження здійснений аналіз характеристик понад 20 рекреаційних утворень Карпатського регіону, як найбільш характерних. Розроблено пропозиції щодо таксономізації (рекреаційного районування) Українських Карпат, які передбачають такі

ієрархічні одиниці (рис. 1):

а) *гірсько-рекреаційний регіон* (Українські Карпати та субрегіони Прикарпаття і Закарпаття) – це сукупність ареалів розміщення природно-рекреаційних ресурсів, міжрегіональних та регіональних систем розселення, а також регіональної мережі рекреаційних закладів, розрахованих для задоволення загальнодержавних, регіональних та місцевих потреб населення, для розвитку іноземного та внутрішнього відпочинку і туризму;

б) *гірсько-рекреаційні райони* (Зовнішні та Центральні Карпати) – це сукупність територіальних природно-рекреаційних ресурсів, міжрайонних та районних систем розселення, рекреаційних комплексів та закладів відпочинку, розташованих відповідно до рекреаційних потреб населення;

в) *гірсько-рекреаційні зони* (Східні Бескиди, Горгани, Полонини (Руна, Боржава, Свидовець, Чорногора тощо) – це сукупність територій природно-рекреаційних ресурсів, місцевих систем розселення, рекреаційних комплексів та закладів, об'єднаних єдиною архітектурно-планувальною структурою на основі трудових, культурно-побутових, господарських і транспортних зв'язків;

г) *гірсько-рекреаційні утворення (вузли)* – це сукупність ділянок природно-рекреаційних ресурсів, на яких розташована група однорідних або близьких за профілем рекреаційних закладів, об'єднаних на основі централізованої системи обслуговування і єдиної просторово-планувальної структури;

Рис. 1. Територіальні утворення рекреаційного регіону Українських Карпат.

д) *гірсько-рекреаційні комплекси* – це сукупність ділянок природного та штучного середовища, на яких розташована рекреаційна забудова об'єднаних єдиним функціонально-технологічним процесом рекреаційної діяльності. Залежно від спеціалізації комплекси можуть бути гірськолижні, спортивно-оздоровчі, туристично-рекреаційні.

Гірсько-рекреаційний комплекс, як первинний елемент територіальної гірської рекреаційної системи, може існувати автономно або об'єднуватися у

групи, створюючи гірсько-рекреаційні утворення різної спеціалізації: курортні (бальнеологічні, грязелікувальні, кліматичні), рекреаційні (короткочасного та довготривалого відпочинку, садово-дачні селища), туристичні (історико-культурного, сільського, екологічного, краєзнавчого та пізнавального туризму).

Висновки. Таким чином, можна зробити наступні висновки:

- 1) вид рекреаційних ресурсів визначає профіль та спеціалізацію територіально-рекреаційних утворень (курортно-лікувальну, рекреаційно-оздоровчу та пізнавально-туристичну); цінність рекреаційних ресурсів; – режим експлуатації рекреаційних утворень (цілорічний, сезонний, вихідного дня тощо);
- 2) сприятливими ділянками під забудову є території, що знаходяться на відмітках в межах 400-700 м над рівнем моря;
- 3) рекреаційні (готельні) комплекси повинні мати місткість до 1000 ліжко-місць як найбільш зручні адміністративно-функціональні одиниці;
- 4) контингент відпочиваючих – змішаний, тобто найбільшим попитом користуються заклади, що можуть забезпечити відпочинок для сімей з дітьми.

Окрім того, враховуючи вищенаведену типологію, автором пропонується наступна класифікація гірсько-рекреаційних утворень:

- за функціональним типом: курорти (бальнеологічний, грязьовий, кліматичний, бальнеогрязьовий), рекреаційні утворення (короткочасний та довготривалий відпочинок, спортивні і фізкультурно-оздоровчі заняття, садово-дачна діяльність, гірськолижний відпочинок та туризм), туристичні утворення (вихідного дня, сільський, екологічний, культурний, пізнавальний);
- за містобудівною ієрархією (за Т.Ф. Панченко): а) таксономічні територіальні одиниці – рекреаційний район, зона; б) структурні територіальні утворення – вузол, центр, комплекс, підприємство тощо [5];
- за ієрархічним порядком: міжрегіонального, регіонального, міжрайонного, локального значення.

Література

1. Бейдик, О.О., 2001. *Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування*. К.: ВПЦ «Київський університет».
2. Городской, В.Я., Панченко, Т.Ф., Мазуркевич, А.А. и др., 1990. *Градостроительные основы развития курортно-рекреационных районов СССР. НИИГрадостроительства в г.Киеве*. М.: Стройиздат.
3. Білоконь, Ю.М., 2001. *Типологія містобудівних об'єктів. Навчальний посібник*. К.: Укрархбудінформ.
4. Фомин И.А., 1980. К вопросу выделения таксономических единиц с целью рекреационного районирования территории СССР. *Респуб. межвед. сб.*

Градостроительство. Теория и практика курортно-рекреационного строительства, 28, с.19-22.

5. Панченко, Т.Ф., 2009. *Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура*. К.: Логос.

6. Максимов, О.Г. та Ополовникова, Е.А., 1981. *Горно-рекреационные комплексы*. М.: Стройиздат.

7. Борушак, М., 2008. *Стратегія розвитку туристичних регіонів*. Доктор екон. наук. Інститут регіональних досліджень НАН України.

8. Габрель, М.М., 2002. *Методологічні основи просторової організації містобудівних систем (на прикладі Карпатського регіону України)*. Доктор техн. наук. Київський національний університет будівництва і архітектури.

9. Шулик, В.В., 2008. *Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні*. Доктор архітектури. Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури.

Аннотация: Рассмотрен вопрос разработки, усовершенствования и исследования формирования экологической сети Карпатского региона Украины как сложной многофункциональной пространственно-планировочной структуры. По результатам анализа научно-теоретических разработок структурных моделей объектов природно-заповедного фонда предлагается вариант модели формирования «эколога-градостроительного каркаса» с включением «градостроительных» структурных элементов.

Ключевые слова: экологическая сеть, структурная модель, природно-заповедный фонд, эколого-градостроительный каркас, градостроительные структурные элементы.

Summary: The issue of development, improvement and research of the formation of the ecological network of the Carpathian region of Ukraine as a complex multifunctional planning and spatial structure is considered. According to the results of the analysis of scientific and theoretical developments of structural models of the objects of the nature reserve fund, a variant of the model of formation of the "ecologist-city-building framework" with the inclusion of "urban" structural elements is proposed. *Key words:* ecological network, structural model, nature reserve fund, ecologist-town-planning framework, urban structural elements.